

НАЦІОНАЛЬНІ СИМВОЛИ

Прапор держави – полотнище одної або декількох кольорів, офіційна емблема держави, символ її суверенітету. Прапори держав й народів відомі нам з античних часів. Древні стяги на Русі були у великій шані ще за часів язичництва і після запровадження християнства вони всі освячувались образом животворного Христа, що було перейнято від греків. Слов'яни обожнювали свої знамена. Прапороносцями назначали визначних богатирів, які мали обов'язок постійно тримати прапор над полем бою.

Найдавніші прапорні полотнища Київської держави були трикутно-клиновидної форми. У XIII—XIV ст. з'являються чотирикутні прапори з клиновими полотнищами на вільному кінці. Найуживанішим кольором був червоний. Вживали також білий, блакитний кольори, рідше — жовтий. Починають існувати також колірні сполучення.

За правилами вексирології (прапорознавства), порядок кольорів у багатоколірних прапорах ведеться зверху вниз — першим називають той колір, котрий є верхнім і т. д.

Прапор Руської землі був переважно червоним із золотим тризубом — двозубом, а хоругва Галицько-Волинського князівства — відповідно до кольорів свого герба — блакитна (синя) із золотим левом, з такими стягами галицькі полки брали участь у Грюнвальдській битві 1410 року.

Що означають блакитний і жовтий кольори на українських прапорах?

Поєднання кольорів жовтого і синього може трактуватися багатозначно: це і поєднання символів життя - золотого сонця у синьому космосі, це і чисте, мирне безхмарне небо, що простягнулося над жовтим кольором хлібного лану – символом мирної праці і достатку. Як сказав поет:

*Наш стяг — пшениця у степах
Під голубим склепінням неба.*

Ще є така думка: синій і жовтий — це вогонь і вода, чоловіча і жіноча стать. Однак головна ідея синьо-жовтого - це велика гармонія космосу, сонця, землі та всього на землі суцього.

Цікаво, що слово «хохол», яким дехто зневажливо називає українців — монгольського походження — «хох» — синій, голубий, «улу» (олу) — жовтий. Остання літера редукувалась і маємо «хохол».

Синя й жовта барви найчастіше трапляються в козацькому одязі часів Визвольної війни (1648—1654 рр.), а пізніше — гайдамаків часів Коліївщини. У XVIII ст. жовта та блакитна барви домінували у побуті, в церковних речах ...

Коли жовто-блакитний прапор було визнано державним прапором?

На початку 20 ст. у Галичині з'явився жовто-блакитний прапор, який прийняли Українські січові стрільці. У березні 1918 р. Центральна Рада затвердила жовто-блакитний прапор як символ українського народу, Української Народної Республіки. Ініціатором цього був М. Грушевський. Після перевороту, вчиненого

гетьманом П. Скоропадським, прапор з блакитно-жовтого був замінений на синьо-жовтий і таким уже й залишився.

Як національний прапор українського народу, синьо-жовте знамено було визнане окупаційною владою панської Польщі в Галичині (20—30 рр. ХХ ст.). Прапор вивішували на всіляких народних зборах з нагоди відзначення національних свят.

Українці у еміграції у повоєнний період, незалежно від політичних поглядів, використовують як національний символ синьо-жовте знамено.

У липні 1990 р. у Києві синьо-жовтий прапор було висвячено в Соборі св. Софії і урочисто піднято біля будинку міськради. Після проголошення незалежності України Верховна Рада прийняла 28 січня 1992 року постанову про прийняття національного прапора державним прапором України. Відповідно до Конституції державним прапором є прямокутне полотнище із двох рівних за шириною горизонтальних смуг: верхньої синього кольору, нижньої - жовтого кольору із співвідношенням ширини прапора до його довжини 2:3.

Державний герб — офіційна емблема держави. Його мета — дати в умовних символах уявлення про державу, її історію, суспільний та державний лад.

Ще в період родоплеменного ладу східні слов'яни на території України використовували символічні знаки. Ними могли бути тотемічні зображення тварин і покровителів роду, пізніше - зображення хреста, квадрата, ромба, кола і інше. Дещо пізніше бачимо на гербах півмісяць, зірки, зброю, квіти, геральдичних звірів та птахів, зокрема однорогів, оленів, орлів, круків.

Родові знаки часто використовувалися для позначення пасовищ, водоймищ та для визначення територіальних меж певного роду.

Найдавніші археологічні знахідки тризуба походять з першого століття нашої ери з Боспорського царства, що знаходилось на Керченському півострові. Трохи пізніше, у VI—VIII ст. цей знак можна зустріти серед археологічних знахідок на Полтавщині та Київщині.

Тризуб був очевидно знаком князівської влади Рюриковичів. Зображення тризуба відоме з печатки київського князя Святослава Ігоровича. Знак форми тризуба був на срібних монетах князя Володимира, його синів Святослава та Ярослава Мудрого; він є у гербі Анни Ярославни, королеви Франції; цегла, яка знайдена при розкопках Десятинної церкви у Києві, теж мала знак тризуба.

Як знак князівського роду, тризуб широко використовувався не печатках, якими скріплювалися міжнародні договори, князівських товарах, що вивозилися на продаж за кордон...

Проте, тризуб не був офіційним гербом Київської Русі у сучасному розумінні. Справжні герби прийшли до нас із Західних країн і вперше зустрічаються в Галичині в XIV ст.

У період феодальної роздробленості Русі тризуб витіснився з ужитку. На зміну приходять: на київській землі — зображення Св. архистратига Михаїла, а на Галичині — лев, зіпертий на скелю. Із запровадженням козацького реєстрового війська на Україні з'являється нова гербова символіка — лицар-козак з самопалом. Це зображення широко використовувалось на печатках запорізьких козаків.

Під час першої світової війни відзнаку у формі тризуба використовували українські частини у складі австрійської армії — Українські січові стрільці. Тризуб став своєрідним орденом, відзнакою за хоробрість в Українській Галицькій Армії.

Чому тризуб зображається жовтим? Багато дослідників пояснюють це так: жовтий — золотий колір — це колір небесних світил, колір Сонця, сонячного проміння, без якого неможливе існування життя.

Які версії пояснення походження тризуба вам відомі?

Одноставної думки щодо значення тризуба вчені не мають. Подібні зображення відомі на давніх солярних знаках в Індії та інших країнах світу. Існує близько 40 версій, які пояснюють походження тризуба. Він вважається символом влади, християнською церковною емблемою, геральдичною фігурою, монограмою, орнаментом, символічною квіткою, схематичним малюнком лука із стрілою, символом блискавки, символом влади над трьома світами — небесним, земним і підземним, що пізніше трактовано християнами як єдність Бога-Батька, Бога-Сина, Бога-Духа Святого, емблемою якоря, зображенням рибальського знаряддя, уособленням трьох природних стихій — повітря, води і землі, існує версія, що це зображення падаючого, атакуючого сокола.

Коли тризуб було визнано державним гербом?

Після повалення царизму в Україні виникла Центральна Рада і було проголошено Українську народну республіку. Пропонувалися такі символи майбутнього герба України: зображення Св. архистратига Михаїла, козак із самопалом, золоті зорі на синьому тлі, тризуб. Центральна Рада за пропозицією М. Грушевського у 1918 році затвердила знак князівської влади часів Київської Русі— тризуб за герб Української Народної Республіки. Автором проекту герба був художник В. Кричевським. Тризуб залишався державним гербом України і в часи Гетьманату П.Скоропадського та Директорії.

Після ліквідації української національної державності символіку із зображенням тризуба в 20—40-х роках ХХ ст. використовували різні політичні угруповання Західної України — праві і ліві — зокрема, з певною відмінністю (середній зуб у формі меча) ОУН. Тризуб із середнім зубом у формі хреста — релігійні угруповання. Як державний герб тризуб було визнано 15 березня 1939 року Сеймом Карпатської України - держави, яка нетривалий час у 1939 році існувала в Закарпатті.

Після відновлення української національної державності, Верховна Рада, як найвищий законодавчий орган держави, своєю постановою «Про державний герб України» від 19 лютого 1992 р. затвердила тризуб як малий герб України, вважаючи його головним елементом великого герба України. Тризуб став офіційною емблемою нашої держави.

Нині за Конституцією України, прийнятою 28 червня 1996 року, головним елементом великого Державного Герба України є Знак Княжої Держави Володимира

Великого (тризуб) — малий Державний Герб України.

Яка історія появи гімну?

Гімн – величава пісня, виконання якої пов'язане із святковими урочистостями, офіційними державними заходами, військовими парадом, політичними подіями, релігійними ритуалами тощо. Державні і національні гімни утверджують усталене традицією почуття єдності і самобутності народу. Це ті слова та музика, які змушують кожного з нас підніматися при перших же акордах, з трепетом у душі слухати мелодію, яка кличе до високого і світлого.

Своїм корінням гімни сягають глибокої давнини. Спочатку вони використовувалися для прославлення богів і героїв.

Більшість сучасних державних гімнів європейських країн зародилися у 18-19 ст. У піснях-гімнах сконцентрована жива історія народів, їх прагнення до волі, відображені шляхи визвольних прагнень, національно-політичні ідеали. Слова національного гімну «Ще не вмерла Україна» написав у 60-х роках ХІХ ст. відомий український поет, етнограф, фольклорист, член Російського географічного товариства (1873 р.), лауреат золотої медалі Міжнародного географічного конгресу в Парижі (1875 р.) та Уваровської премії Петербурзької Академії наук (1879 р.) Павло Чубинський (1839—1884 рр.). Поезія, уперше надрукована 1863 р., швидко розійшлася в народі, серед інтелігенції, студентів, гімназистів. Певний час її навіть приписували Тарасові Шевченку адже ідея твору — боротьба за визволення, за відродження національної мови, козацької свободи — близька великому Кобзарю. Музику написав західноукраїнський композитор і диригент, греко-католицький священик Михайло Вербицький (1815—1870 рр.). Слід зазначити, що в тексті гімну, найбільш усталеному і канонізованому, два рядки належать поетові Миколі Вербицькому, а музику до слів П. Чубинського, крім М. Вербицького, писали й інші українські композитори, зокрема Кирило Стеценко.

«Ще не вмерла Україна» не був єдиним гімном. За національні гімни вважали також «Заповіт» Т. Шевченка, «Вічний революціонер» (сл. І. Франка, муз. Д. Січинського).

Що нам ще відомо про авторів гімну «Ще не вмерла Україна»?

Нелегким був життєвий та науково-творчий шлях автора вірша «Ще не вмерла Україна». Народився Павло Платонович Чубинський 27 січня 1839 р. в Борисполі поблизу Києва. У Петербурзі здобув юридичну освіту. Визнання заслуг Чубинського в галузі народознавства супроводжувалось переслідуванням його як українського патріота, який мав сміливість демонструвати свою любов до України, її мови, культури. Зрештою, своєю збіркою «Сопілка», виданою під псевдонімом Павлусь, Чубинський теж засвідчив свої симпатії до українського художнього слова, вболівання за його долю. Та найяскравішим виявом патріотичних почуттів автора було створення вірша «Ще не вмерла Україна», за що він у першу чергу поплатився засланням на сім років до Архангельської губернії.

Михайло Михайлович Вербицький - талановитий композитор, один з організаторів духовного та культурного життя на Західній Україні — автор музики вірша «Ще не вмерла Україна». Він автор багатьох музичних творів на народні

мелодії, вальсів, п'єс для гітари, симфонічних творів. Пісня-гімн Чубинського утверджувала братерські почуття українців до інших народів, закликала слов'ян до єдності.

Коли пісню «Ще не вмерла Україна» було визнано державним гімном?

Особливо широко вживали гімн «Ще не вмерла Україна» в роки встановлення влади ЗУНР і УНР, однак спеціального закону, що визнавав би його як єдиний державний гімн, не було. Лише у березні 1939 року його було затверджено державним гімном Карпатської України.

15 січня 1992 року Президія Верховної Ради України Указом “Про державний Гімн України” затвердила музичну редакцію Державного Гімну України, автором музики якої є М.М. Вербицький.

Відповідно до Конституції України державний Гімн України – національний гімн на музику М.Вербицького із словами, затвердженими законом, що приймається не менш як двома третинами від конституційного складу Верховної Ради України.

6 березня 2003 року прийнято Закон України “Про Державний Гімн України”, який проголосив у статті 1: “Державним Гімном України є національний гімн на музику М.Вербицького із словами першого куплету та приспіву П.Чубинського в такій редакції:

Національні символи - це свідчення високого духу нашого народу, його історичних прагнень, унікальності, своєрідний генетичний код нації. Державна символіка використовується досить широко при проведенні офіційних і урочистих заходів. Сьогодні Державний прапор постійно майорить на будинках органів державної влади та місцевого самоврядування, піднімається під час офіційних церемоній, при відкритті міжнародних конференцій, міжнародних спортивних змагань. При цьому всі присутні стоять струнко з рівнянням на прапор. Державний прапор ніколи і ніде не можна використовувати як прикрасу, декорацію або на рекламах чи оголошеннях. Під час проведення державних або національних свят дозволяється використовувати барви Державного прапора. Ним не можна салютувати або схиляти перед будь-якою особою або предметом. Державний прапор, спущений на пів древка (пів щогли), означає жалобу.

Тризуб – Державний Герб – офіційна емблема держави, зображується на грошових знаках, печатках, вивісках державних установ і навчальних закладів, на багатьох офіційних документах: свідоцтві про ваше народження, паспорті, документах про освіту... Урочисті заходи загальнодержавного значення розпочинаються і закінчуються виконанням Державного Гімну України. Музичне виконання Державного Гімну здійснюється під час проведення офіційних державних церемоній, урочистих заходів та свят. Державна символіка використовується і при проведенні шкільних урочистих заходів та свят. У коридорі нашої школи знаходиться куточок державної символіки.

Завдання справжнього громадянина України – знати і поважати символи своєї держави, свідомо дотримуватися почестей та правил поведінки щодо державних символів в повсякденному житті, під час урочистих і офіційних заходів, не дозволяти глумитися над ними, гордитися незалежною українською державою.

Державні символи України

В ст. 20 Конституції України передбачено, що державними символами

України є Державний Прапор України, Державний Герб України і Державний Гімн України. Під державними символами України слід розуміти закріплені в законодавстві офіційні графічні чи звукові зображення, в яких втілюються національні ідеї, що символізують державність України. Державні символи затверджуються Верховною Радою України. Характерними ознаками їх є те, що вони: 1) виражають національний менталітет, національні ідеї політичного чи історичного змісту; 2) мають загальнообов'язковий характер. Основою державних символів є державний суверенітет.

Державні символи є складовою частиною більш широкого поняття «державні атрибути», до числа яких входять також столиця держави, офіційна назва держави, державна мова, державна печатка, національні пісні, почесні значки, державні штандарти.

www.CYM.org